

Сологор Ірина Миколаївна

(Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава)

ВІДДІЄСЛІВНІ СУФІКСАЛЬНІ ІМЕННИКИ

(на матеріалі німецької медичної термінології)

Суфіксальні іменники представляють собою найбільш численну групу термінів, що утворені від дієслів, які функціонують у німецькій медичній термінології. Для дослідження нами було обрано лише певну частину дієслів, а саме – суфіксальних, які, на нашу думку, є найменш дослідженими. Основним методом дослідження нами обрано словотворчий аналіз, який полягає у вивченні процесів словотвору у напрямку від твірної основи до співвідносних із нею похідних та складних термінів. Останні групуються у словотворчі ланцюжки, де вершиною виступає твірна основа (ТО).

Віддієслівні суфіксальні іменники, що представляють собою окремі ланки словотворчих ланцюжків першого словотворчого рівня, утворюються за моделлю $M_6 : SN = SV_{Suf} + Suf$. В межах даної моделі функціонують як запозичені, так і автохтонні суфікси: -ung, -er, -ation, -ante, -age, -ator, -atur, -at, -ant, -enz, -eur, -ing. За своєю семантикою вищезазначені суфіксальні іменники поділяються на окремі групи з певним значенням: 1) дії, результату дії і предмета як результату дії; 2) технічних пристроїв та апаратів; 3) осіб чоловічого роду із зазначенням роду заняття, що впливає із поняття дії, що несе на собі ТО суфіксального дієслова.

Серед суфіксальних іменників слід окремо виділити іменники, утворені від РІІ суфіксального дієслова за допомогою суфікса -heit. Це модель $M_6 : SN = PII SV_{Suf} + -heit$, наприклад: kultivieren – культивувати, вирощувати → kultiviert (РІІ) → die Kulviertheit – культивованість, здатність до культивації. Ці іменники мають значення властивостей і можливостей об'єктів (предметів), явищ, станів.

Суфіксальні іменники беруть участь в утворенні складних термінів, які репрезентують другий словотворчий рівень словотворчого ланцюжка з ТО

суфіксального дієслова. Віддієслівні суфіксальні іменники можуть виступати першим або другим словотворчим компонентом складного слова. В такому випадку відповідно першим словотворчим компонентом можуть бути: іменники (кореневі, префіксальні, суфіксальні, складні), прикметники (кореневі, суфіксальні), основи дієслова, власні імена. Другим словотворчим компонентом виступають іменники (кореневі, префіксальні, суфіксальні). Це моделі:

$M_{10} : SN = SN + SN_{SVSuf}$, наприклад: *ligieren* – зв'язувати, перев'язувати → *die Ligatur* – лігатура → *die Gefäßligatur* – судинна лігатура; *fluktuieren* – коливатися → *die Fluktuation* – флуктуація → *die Talspiegelfluktation* – коливання рівня борозен; *massieren* – масажувати → *die Massage* – масаж → *die Unterwassermassage* – підводний масаж.

$M_{10} : SN = SA + SN_{SVSuf}$, наприклад: *mutieren* – мутувати, змінюватись → *die Mutante* – мутант → *die Letalmutante* – летальний мутант; *legieren* – сплавити (стом.) → *die Legierung* – сплав → *die Leichtlegierung* – легкий сплав (стом.).

$M_{10} : SN = SV + SN_{SVSuf}$, наприклад; *palpieren* – пальпувати → *die Palpation* – пальпація → *die Gleitpalpation* – поверхнева (ковзаюча) пальпація.

$M_{10} : SN = SN_{Pers} + SN_{SVSuf}$, де SN_{Pers} – власне ім'я, наприклад: *palpieren* – пальпувати → *die Palpation* – пальпація → *die Galvanopalpation* – гальванопальпація.

$M_{10} : SN = SN_{SVSuf} + SN$, наприклад: *auskultieren* – вислуховувати, аускультувати → *die Auskultation* – аускультация, вислуховування → *das Auskultationsergebnis* – результат аускультации, вислуховування; *strangulieren* – душити, защемляти → *die Strangulation* – странгуляція, защемлення → *der Strangulationsileus* – странгуляційна кишкова непрохідність; *vibrieren* – вібрувати, коливатися, тремтіти → *die Vibration* – вібрація → *das Vibrationstrauma* – вібраційна травма.

Складні іменники, які є результатом утворення за вищевказаними моделями, продовжують брати участь у процесі словотворення нових

складних термінів, що відображають наступний – третій словотворчий рівень у словотворчих ланцюжках. Вони виступають другим словотворчим компонентом. Як перший компонент були зафіксовані іменники, власні імена, основи дієслова. Це моделі:

$M_{10} : SN = SN + (SN_{SVSuf} + SN)$, наприклад: *ligieren* – зв'язувати, перев'язувати → *die Ligatur* – лігатура → *die Ligaturklemme* – лігатурний затискач → *die Perikardligaturklemme* – лігатурний затискач для перикарда.

$M_{10} : SN = SV + (SN_{SVSuf} + SN)$, наприклад: *auskultieren* – аускультувати → *die Auskultation* – аускультация → *der Auskultationspunkt* – точка аускультации → *der Erb-Auskultationspunkt* – точка Боткіна.

$M_{10} : SN = SN_{Pers} + SN_{SVSuf}$, *palpieren* – пальпувати → *die Palpation* – пальпация → *die Nierenpalpation* – пальпация нирки → *die Guyon-Nierenpalpation* – пальпация нирки за методом Гуйона (Ф.Гуйон – французький уролог, 1831–1920).

Застосування принципів дослідження окремої субмови у напрямку від твірної основи до співвідносних із нею похідних та складних термінів сприяє системному, детальному дослідженню словотворчої структури термінів, виявленню словотворчих моделей, словотворчої активності та продуктивності твірної основи, а також дає можливість репрезентувати словотворчі ланцюжки, де вершиною виступає твірна основа.